МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 207 «Водні біоресурси та аквакультура»

Допускається до захисту
Т.в.о. ~~зав.~~ кафедри аквакультури
та прикладної гідробіології
_____доцент Юрій КУНОВСЬКИЙ
«__» ____ 2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

СУЧАСНИЙ СТАН СВІТОВОГО РИБНОГО ПРОМИСЛУ

Виконав: Микола ПІЛЬКЕВИЧ _____

Керівник: доцент Леонід ГЕЙКО _____

Рецензент: професор Наталія ГРИНЕВИЧ _____

Я, Пількевич М.М., засвідчую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Біла Церква – 2024

ЗМІСТ

	стор.
Завдання на кваліфікаційну роботу здобувача	
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕННЬ І ТЕРМІНІВ	4
РЕФЕРАТ	5
ABSTRACT	6
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	9
1.1 Історична характеристика районування світового рибальства.	9
1.2 Загальні тенденції розвитку світового рибного промислу та проблеми раціонального рибальства	14
1.3 Роль міжнародних організацій в регулюванні питань рибного промислу	18
РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ РОБОТИ	26
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	28
3.1 Характеристика сучасного стану Світового рибного промислу	28
3.2 Оцінка стану рибного промислу України за 2022-2023 роки	39
3.3 Ефективність аквакультури як альтернативного джерела рибних ресурсів	47
3.4 Прогнозування в тенденціях розвитку рибальства та аквакультури	52
РОЗДІЛ 4. ОЦІНКА ВПЛИВУ ЕКОНОМІЧНИХ ТА ЕКОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ НА ПРОМИСЛОВИЙ ВИЛОВ	60
ВИСНОВКИ	70
ПРОПОЗИЦІЇ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	70

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕННЬ І ТЕРМІНІВ

ВЕЗ - виключно економічна зона;

(ННН – промисел) – незаконний, неповідомлений, нерегульований промисел;

СОТ – Світова організація торгівлі;

(Конвенція РМС) – Конвенція про створення Ради митного співробітництва;

Організація ООН (ФАО) – Продовольча сільськогосподарська організація;

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Екологічний факультет
Спеціальність 207 «Водні біоресурсчи та акавакультура»

Затверджую
Гарант ОП «Водні біоресурси та аквакультура»
_____ професор Наталія ГРИНЕВИЧ
підпис,
«26» 10 2023 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу здобувача

Пількевича Микола Миколайович

Тема: «Сучасний стан Світового рибного промислу»

Затверджено наказом ректора №238/3 від 4 листопада 2024р.

Перелік питань, що розробляються в роботі: зробити аналіз літературних даних та законодавчих документів стосовно світового рибного промислу, визначити роль рибного господарства у продовольчому забезпеченні населення країни, провести аналіз стану і тенденції розвитку світового рибного господарства, охарактеризувати розвиток та перспективи світового рибного промисту, сформулювати висновки і надати пропозиції щодо аналізу розвитку рибного промислу.

Календарний план виконання роботи

Етап виконання	Дата виконання етапу	Відмітка про виконання
Огляд літератури	січень - березень	виконано
Методична частина	липний - квітень	виконано
Дослідницька частина	квітень - серпень	виконано
Оформлення роботи	вересень - листопад	виконано
Перевірка на плагіат	жовтень	виконано
Подання на рецензування	жовтень	виконано
Попередній розгляд на кафедрі	жовтень	виконано

Керівник кваліфікаційної роботи, доцент _____ Леонід ГЕЙКО
підпис

Здобувач _____ Микола ПІЛЬКЕВИЧ
підпис

Дата отримання завдання «26» 10 2023 р.

РЕФЕРАТ

Пількевич М.М. Сучасний стан Світового рибного промислу

Досліджено світове рибальства та пошуки перспективних шляхів розвитку світового рибальства на сучасному етапі, а також вивченні світового ринку риби та рибопродуктів.

У кваліфікаційній роботі магістра використано аналіз літературних джерел за тематикою, математичну обробку та систематизацію статистичних даних, узагальнення науково-теоретичних та експериментальних даних.

З'ясовано дослідження розвитку виробництва рибної продукції в світі та Україні на сучасному етапі, виявлення його особливостей, характерних тенденцій і недоліків, оцінка подальших перспектив функціонування галузі з врахуванням кон'юнктури глобального та нашого внутрішнього ринку.

Доведено сучасний стан рибальства у Світовому океані, вивчено якісно нові підходи до підвищення конкурентоспроможності сфери рибного господарства, розвитку світового рибництва та вивчено розвиток світового ринку риби та рибопродуктів.

Зроблено висновок, що згідно з науковими дослідженнями, очікується, в найближчі роки, інвестиції в аквакультуру розширюватимуться. Обсяг продукції, отриманої аквакультурою, дорівнюватиме кількості виловленої продукції в 2030 році, а в довгостроковій перспективі виробництво аквакультури перевершить рибальство.

Результати досліджень можуть бути використано для розробки рекомендацій щодо розвитку рибного господарства та підвищення ефективності рибальства.

Кваліфікаційна робота магістра містить 78 сторінок, 5 таблиць, 6 рисунків, 45 список використаних джерел.

Ключові слова: рибальство, промисел, ринок риби та рибопродуктів, рибна продукція, рибні ресурси, гідробіонти, водні біоресурси, запаси, улови, Азовське море, Чорне море, Світовий океан.

ABSTRACT

Pilkevych M.M. The current state of world fisheries

The study of world fisheries and the search for promising ways of developing world fisheries at the present stage, as well as the study of the world market of fish and fish products.

The master's thesis is based on the analysis of literature sources on the subject, mathematical processing and systematisation of statistical data, and generalisation of scientific, theoretical and experimental data.

The study of the development of fish production in the world and Ukraine at the present stage, identification of its features, characteristic trends and shortcomings, assessment of further prospects for the industry, taking into account the situation on the global and our domestic markets, was carried out.

The author proves the current state of fisheries in the world oceans, studies qualitatively new approaches to improving the competitiveness of the fisheries sector, the development of world fish farming, and examines the development of the world market for fish and fish products.

It is concluded that, according to scientific research, investments in aquaculture are expected to expand in the coming years. The volume of aquaculture production will be equal to the amount of fish caught in 2030, and in the long term, aquaculture production will surpass fishing.

The results of the research can be used to develop recommendations for the development of fisheries and increase the efficiency of fisheries.

The master's thesis contains 78 pages, 5 tables, 6 figures, 45 references.

Keywords: fishery, fishery, fish and fish products market, fish products, fish resources, aquatic bioresources, stocks, catches, Azov Sea, Black Sea, World Ocean.

ВИСНОВКИ

1. Виявлені тенденції розвитку світового рибного господарства і рибного господарства України дозволили окреслити перспективи його розвитку за відповідними напрямами рибогосподарської діяльності (рибальство та аквакультура). Встановлено, що основною проблемою розвитку морського рибальства є надмірна експлуатація біоресурсів Світового океану, при цьому аквакультура має значні резерви зростання обсягів виробництва.

2. Проаналізовано тенденції розвитку рибного господарства України, визначено проблемні аспекти забезпечення населення країни вітчизняною рибою та продукцією її переробки. Досліджено складові відновлення функціонування внутрішніх водойм України, виділені основні проблеми та перспективи їх вирішення у сучасних умовах.

3. За результатами аналізу було виявлено такі основні тенденції на період до 2030 р.. Очікується, що обсяги виробництва, споживання та збуту продукції рибальства та аквакультури у всьому світі зростатимуть, але темпи зростання поступово сповільняться; прогнозується, що обсяги продукції промислового рибальства виростуть лише помірно, оскільки зростуть обсяги виробництва у сегментах сектора, де забезпечено належне управління ресурсами.

4. Незважаючи на зниження темпів зростання світового виробництва продукції аквакультури, воно дозволить значною мірою усунути розрив між попитом та пропозицією. Пропозиція харчової продукції з водних біоресурсів збільшиться у всіх регіонах, тоді як в Африці, особливо в країнах Африки на південь від Сахари, очікується деяке зниження споживання на душу населення, що викликає занепокоєння з точки зору продовольчої безпеки.

5. На сьогоднішній день, запаси водних біоресурсів в океанах та морях Світу відносно стабілізувались, великою мірою завдяки діяльності ФАО та регіональних міжурядових рибогосподарських організацій, які

чимало зусиль докладають до забезпечення охорони та раціонального використання рибних запасів, особливо вразливих видів.

6. Глобальне виробництво риби і морепродуктів забезпечується в основному Китаєм та іншими азійськими країнами. В його структурі найбільші обсяги припадають на прісноводну рибу та деякі групи морської риби. На тлі зростаючого світового виробництва абсолютним контрастом виглядає постійне зниження добування водних біоресурсів в Україні, яке у 2022-2023 роках впало до чергових історичних мінімумів. Єдиним напрямом промислу, який зазнав найменших втрат у нашій галузі, стала аквакультура. Тим не менше, у 2023 році було запущено онлайн-аукціони для промислового вилову риби та інших водних біоресурсів. Сучасні тенденції світового виробництва риби і морепродуктів розвиваються в напрямі зростання виробництва за рахунок штучного вирощування продукції. Україна зараз об'єктивно неспроможна в повній мірі впроваджувати найновіші технології в галузі рибництва і аквакультури, хоча саме вони дозволяють зберігати відносну стабільність обсягів виробництва.

ПРОПОЗИЦІЇ

В сучасних умовах розвитку міжнародної торгівлі ефективне функціонування ринку риби та рибопродуктів неможливе без злагодженого і відпрацьованого механізму взаємодії його учасників. Аналіз співпраці покупців і продавців у розвинених країнах є важливим елементом впровадження та вдосконалення ринкової політики.

Правила організації ринку продукції рибальства та рибництва повинні враховувати розвиток і зміни в сучасній системі видобутку продукції. Метою організації ринкової взаємодії визначено забезпечення сталого управління водними ресурсами та досягнення стабільних цін на ринку, балансу між попитом і пропозицією враховуючи обсяги сировини у кількості, необхідній як кінцевим споживачам, так і переробній промисловості країнекспортерів та країн-імпортерів.

Для розвитку рибної галузі Україна має перейти від пасивного спостереження до конкретних дій і зробити наступні кроки: оновити основні засоби виробництва, знос яких вже досяг 80%, моральне і фізичне старіння обладнання призводить до скорочення експорту і ріст імпорту; відрегулювати на законодавчому рівні взаємовідносини з імпортерами на користь власного виробника;

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. agronews.ua
2. FAO, 2018. FISHTAT Plus: Universal software for fishery statistical tine series. Version 2.3.2018. (FAO Fisheries Department? Fishery Information, Data and Statistic Unit, Rome, Italy).
3. FAOSTAT. URL : http://www.fao.org/faostat/en
4. https://www.rada.gov.ua/
5. OECD-FAO Agricultural Outlook 2023-2032. URL: https://www.fao.org/3/cc6361en/cc6361en.pdf
6. The World of Organic Agriculture 2024. URL: https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1747
7. Андрющенко А.І., Вовк Н.І. Аквакультура штучних водойм : підручник. Ч. ІІ. Індустріальна аквакультура. За заг. ред. А.І. Андрющенко. Київ : Мастер Принт, 2014. 586 с.
8. Арчибісова Д.С., Рижкова Г.С. Концептуальна модель розвитку марикультури в Україні та світі. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 6. С. 407–413. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/6_ukr/70.pdf
9. Аукціони на промисловий вилов риби 2024. URL: https://darg.gov.ua/_aukcioni_na_promislovij_vilov_0_0_0_13373_1.html
10. Вдовенко Н.М. Формування та функціонування Спільної рибної політики Європейського союзу та шляхи її реалізації в Україні: монографія / за ред. д.е.н., проф. Вдовенко Н. М. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 476 с.
11. Вдовенко Н.М., Сокол Л.М. Роль рибного господарства у продовольчому забезпеченні населення України Економіка АПК, 2017, №10.
12. Вдовенко, Н.М. Сучасний стан та напрями розвитку рибного господарства в Україні / Н. М. Вдовенко // Економіка АПК. – 2010. – № 3 (185). – С. 15–20.

13. Гашков, С. Рибне господарство України : проблеми та шляхи розвитку / С. Гашков, В. Валявський // Фінансовий контроль. – 2012. – № 8 (79). – С. 28–31.

14. Губанова Н.Л., Новіцький Р.О. Світове рибне господарство: конспект лекцій. Дніпро: ДДАЕУ, 2023. 120 с.

15. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua

16. Дітріх І.В. Тенденції і перспективи світового ринку риби та морепродуктів. Глобальні та національні проблеми економіки : електронне наукове фахове видання. 2014. Вип. 2. С. 62–65. URL: http://global-national.in.ua/ archive/2-2014/13.pdf

17. Духницький Б.В. Функціонування ринку риби і морепродуктів в Україні. Економіка АПК. 2022. Т. 29, № 1. С. 34-40.

18. Духницький Б.В., Сидоренко В. Виробництво риби і морепродуктів в світі та Україні. Вісник Хмельницького національного університету 2024, № 2 С.301-305.

19. Екологізація міжнародної торговельно-маркетингової діяльності: кол. монографія / за наук. ред. проф. Т. Оболенської. Киев: КНЕУ, 2018. 264 с.

20. Ємцев, В.І. Сучасний стан та конкурентоспроможність рибної галузі в Україні / В.І. Ємцев // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2010. – № 33. – С. 132–134.

21. З'явились перші аукціони на промисловий вилов риби. URL: https://prozorro.sale/news/2023/02/09/na-prozorroprodazhi-zyavilis-pershi-aukcioni-na-promislovij-vilov-ribi/

22. Закон України Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 03.11.2016 №1726-VIII, прийн. ВРУ. URL: http://http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3677-17

23. Іванський А.Й., Сухопара М. Міжнародно-правове регулювання захисту світового океану від забруднення. Сучасні питання економіки і права. 2014. № 1. С. 124–129.

24. Качний, О.С. Стан і тенденції розвитку світового рибного господарства і його роль у продовольчому забезпеченні населення / О.С. Качний // Агросвіт. –2009. – № 12. – С. 11–15. – Режим доступу :http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2009_12_4.

25. Кваша С.М., Вдовенко Н.М. Світові тенденції розвитку ринку продукції аквакультури і місце України на ньому. Економіка ринкових відносин. Київ, 2011. № (7). С. 54–62.

26. Корман І.І. Сучасний стан та перспективи розвитку вітчизняного ринку риби та рибопродуктів. Підприємництво та інновації. 2020. № 12. С. 49-54.

27. Лук'яненко О.Д. Потенціал рибальства в глобальній економіці. Вісник Хмельницького національного університету. Сер.: Економічні науки. № 4. Том 2. С. 7–12.

28. Лук'яненко О.Д. Розвиток рибальства в секторальній структурі економіки ЄС: дис. кандидата екон. наук: спец. 08.00.02. КНЕУ ім. Вадима Гетьмана. К., 2021. 226 с.

29. Миськовець, Н.П. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку рибного господарства України [Електронний ресурс] / Н.П. Миськовець // Бізнес Інформ. – 2020. – № 3. – С. 104–111. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2020_3_15 (дата звернення: 13.04.2021). – Назва з екрана ./ Фрагмент статті /.

30. Огляд рибного ринку України за 2022 та 2023 роки. URL: https://uifsa.ua/news/news-ofukraine/overview-of-the-fish-market-of-ukraine-for-2022-and-2023

31. Рибне господарство: традиції та інновації. Вітчизняний та світовий досвід [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. /

[упоряд. Т. П. Фесун] ; Нац. ун-т харч. технол., Наук.-техн. б-ка. – Київ, 2021. – 221 с.

32. Самофатова, В.А. Аналіз перспектив розвитку рибопереробної галузі України / В.А. Самофатова, Г.І. Фалюта // Економіка харчової промисловості. – 2014. – № 3 (23). – С. 50–52

33. Самофатова, В.А. Основні тенденції виробництва і споживання риби та рибної продукції в Україні / В.А. Самофатова, Ю.П. Паньков // Економіка харчової промисловості. – 2016. – Т. 8, № 2. – С. 29–33.

34. Світові рибогосподарські ресурси / М.В. Гринжевський, І.Й. Грициняк, Т.М. Швець, А.І. Гринжевська // Рибогосподарська наука України. – 2011. – № 3. – С. 4–18.

35. Скупський Р.М. Відродження морського рибного господарства України: проблеми та напрямки // Економіка та управління підприємствами. – 2014. – № 2. DOI:http://dx.doi.org/10.15589/evn20140210.

36. Теслюк, Т.Ю. Основні тенденції розвитку рибної галузі в Україні /Т.Ю. Теслюк // Економіка АПК. – 2007. – № 7. – С. 72–75.

37. Трофимчук А.М., Гриневич Н.Є., Трофимчук М.І., Куновський Ю.В., Бондар О.С., Ткаченко О.В., Савчук О.В. Сучасний стан і тенденції розвитку рибництва в Україні та світі. Збірник наукових праць «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва», 2021. № 2. С. 123–133.

38. Трофимчук А.М., Трофимчук М.І. Сучасний стан та перспективи розвитку марикультури в Світі та в Україні. Аграрна освіта та наука: досягнення, роль, фактори росту: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування: освіта-наука-виробництво, 30 жовтня 2020. Біла Церква. С. 20–22.

39. Уряд схвалив Стратегію розвитку рибної галузі до 2030 року. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-stratehiiu-rozvytku-rybnoi-haluzi-do-2030-roku-shcho-vonaperedbachaie

40. Формування та функціонування Спільної рибної політики Європейського Союзу та шляхи її реалізації в Україні: [монографія]. За ред. д.е.н., проф. Вдовенко Н.М. [Богач Л.В., Залізко В.Д., Кваша С.М., Михальчишина Л.Г., Маргасова В.Г., Гераймович В.Л., Герасимчук В.В., Гечбаия Б.Н., Дерій Ж.В., Деренько О.О., Коробова Н.М., Махиборода К.В., Ніконорова Г.С., Павленко М.М., Сіненок І.О., Шарило Ю.Є., Шепелєв С.С. та ін.]. Видавничий дім «Кондор», 2018. 472 с.

41. Шекк П.В. Бургаз М.І. Світове рибне господарство: конспект лекцій. Одеса, Одеський державний екологічний університет, 2017. 93 с.

42. Шекк П.В., Бургаз М.І., Сербов М.Г. Світове рибне господарство. Підручник. Херсон: ОЛДИ ПЛЮС, 2020. 296 с.

43. Шепелєв, С.С. Аналіз стану та розвитку рибного господарства України: експорт та імпорт риби [Електронний ресурс] / С.С. Шепелєв // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука." – 2016. – № 12 (2). – С. 146–149. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2016_12(2)__36

44. Як повномасштабна війна впливає на рибництво в Україні. URL: https://zn.ua/ukr/ECOLOGY/jakpovnomasshtabna-vijna-vplivaje-na-ribalstvo-v-ukrajini.html

45. Яркіна, Н.М. Рибне господарство України як складова світового рибогосподарського комплексу: тенденції, проблеми, перспективи (російською мовою) [Електронний ресурс] / Н.М. Яркіна // Економічний часопис – XXI. – 2013. – № 3-4 (1). – С. 75–78. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecchado_2013_3-4(1)__22